

2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Видавництво Львівського університету, 1989. – 215с.

3. Комиссаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.

4. Schreiber M. Grundlagen der Übersetzungswissenschaft / M. Schreiber – Tübingen : Niemeyer, 2006. – 126 S.

5. Wills W. Übersetzungswissenschaft / W. Wills. – Darmstadt : Wiss. Buchges., 1981. – XII. – Wege der Forschungю – 414 S.

*Беценко Тетяна
Суми*

ІДЮСТИЛЬ В. ГОЛОБОРОДЬКА В НАЦЮНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ: ОЗНАКИ ФЕНОМЕНАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми.

Ідюстиль Василя Голобородька визнано оригінальним, самобутнім явищем національної літератури. Манера письма митця (мовно-естетичні форми висловлення, поетичні образи, стилістичні засоби, прийоми побудови тексту та ін.) – суто самобутні, позбавлені будь-якого наслідування. У результаті в українській культурі засвідчено ім'я майстра сюрреалістичного напрямку, сформованого на ґрунті національної словесно-образної парадигми. Відтак осмислення шляхів і способів використання традиційного національного матеріалу, його оновлення, поглиблення та подальша розбудова привертає увагу і спонукає до пізнання природи індивідуальної творчості.

Аналіз останніх досліджень.

Різні аспекти творчості В. Голобородька розглядали М. Ільницький, А. Макаров, М. Антонович, О Кузьменко, Ю. Шутенко, Т. Пастух та ін. Однак лінгвостиль митця поки що не вивчено повною мірою. Індивідуально-авторська манера письменника, без сумніву, є автентичним, оригінальним явищем в історії української мовно-поетичної думки, тому потребує докладних різновекторних студій. У мовотворенні художника засвідчені нові грані словесно-образного кодування ідеї, нові образи і нові знаки-символи, засновані на канонах традиційної культури. В. Голобородько ненав'язливо запропонував розбудову національної мовно-поетичної парадигми. Його лінгво-естетична практика привертає все більше уваги. Мовно-образні студії

митця стали надбанням української поетичної творчості, національно-стильової словесно-художньої системи.

Формулювання мети і завдань дослідження.

Мета нашого дослідження полягає у встановленні прикмет художньо-образної своєрідності поетичної лінгвосистеми В. Голобородька, у визначенні рис індивідуально-авторської стилеманери письменника, в описі базових компонентів поетичного ідіолекту художника слова.

Виклад основного матеріалу.

Спостереження за специфікою художнього мовотворення письменника дає змогу означити такі загальні закономірності поетичного стилю Василя Голобородька як митця–сюрреаліста.

Мовно-поетична естетизація предметів і явищ повсякдення.

Вправність, досконале володіння мовою, техніка поетичної мовотворчості як сукупність художньо-естетичних і стилістичних якостей, прийомів, уподобань, що визначають своєрідність художнього бачення світу, у Василя Голобородька ґрунтуються на оспіванні, піднесенні реалій звичайних, буденних, надто простих і звичних, раніше навіть ніким не помічених (скажімо, *груша, літак, відро, піч, молоко*). За словами митця, він намагався не вживати абстрактних слів, поетизмів. Його поетичний словник сформований на основі загальноповсякденної, буденної, архетипної лексики. Улюбленими є традиційні для української культури образи-символи *хата, мед, піч, яблуня, яблуко, груша, калина, вітряк, криниця, колодязь, струмок, джерело, вода, пісня, соловей, журавель, літак, соняшник, пшениця, сонце, гай, стежка, поле, село...* Одні з них є етнознаками української культури, їх фіксують фольклорно-пісенні тексти (*калина, гай, хата, вода, криниця, кінь* та ін.), інші – суто авторськими маркерами світу-дійсності (*мед, яблуко, груша, село, молоко, метелик*).

Отже, художній простір В. Голобородька захоплює своєю простотою, дивує поетовою здатністю помічати й масштабно осмислювати щонайменші реалії довколишнього світу.

Незвичність комбінацій слів з метою моделювання мовнообразних конструкцій.

Мова постає засобом творення незвичного і незвичайного поетичного континууму, особливим чином організованим відтворенням світосприйняття митця. Поезія завдяки лінгвістичним пошукам образного кодування думки набуває ознак казковості (*У попелі космосу/ кублиться Квочка./ Випряжений Віз/ голоблею указує/ за межі Галактики. («Між соловейком вечірнім»)*), феєричності, дивовижності, екстраординарності (*Я ішов у долонях з тобою,/ ти була вся всуціль із очей./ В кожнім оці мою*

рукою/ вишивала ти квіти людей. («Перший сніг»), фантастичності: неможливе постає як реальне: *Беремо у руки по пір'їні/ і стаємо як два голуби/ і перелітаємо горою*(«Нам із тобою»).

Переносність так само усвідомлено сприймається винятковою, феноменальною, неповторною, образність – доволі незвичною і приголомшувальною (скажімо, поетизація *відра, кухля*). Метафоричність не нагадує, не копіює чужу думку, суто індивідуальна, виняткова: *Дощ пройшов./ На телевежі/ Сохнуть неба сині рядна.* («Після дощу»), *Кінострічкою дорога/ Пишеницями пробігає.* («Після дощу»), *Гай, здається, пісні солов'їв зеленавим вогнем підпалили.*(Весна). (пор. Шевченкове: *Соловейко в темнім гаї сонце зустрічає, Мед тягучий озимини/ в прямокутниках тихих поля./ Журавліні ключі в вишині/ відмикають широку волю.*(«Весна»), *Щоб порізати хлібину правди,/ сіллю справедливості посипати по землі!* («Білий празник Кобзаря»), *Вечір упав кавуном смугастим* («Грушка»).

Незвичність конструювання фрази здійснюється завдяки комбінуванню слів непоєднаних у загальномовній практиці (тобто виникають ненормативні з загальновідомого, загальноживаного погляду мовні конструкції), також завдяки «порушенню» логіки (закономірності) побудови висловлення; зрештою все це засвідчує неможливість певних явищ, дій, ознак тощо у реальності, але допустимість і звичність їх у поетичному континуумі: *Хлопчик стоїть, зупинений на бігу через літо.* («Хлопчик, який стоїть серед літа»), *За листяним порогом/ дримає жовтий затінок* («За листяним порогом»), *Краса притищується сполошеною водою/ розлука відбілюється довгими очима/ птаха що камінцем коштовним розламає/ шепіт на дві зорі/ камінець коштовний згорнений у мовчання/ подвоюється зеленими вітаннями/ на вістрі дороги і на початку/ сталевої пір'їні завершується перше життя* («Красива вода»).

Отже, неочікуваність появи мовнообразних структур, оригінальність образотворення, незвичність сполучуваності слів – суттєва риса лінгвостилію В. Голобородька як сюрреаліста.

Екстраординарність, ексцентричність, екстравагантність, винятковість мовного оформлення поетичної думки В. Голобородька.

Ознака екстраординарності художнього мовостилію В.Голобородька свідчить про його відмінний від нормального, усталеного порядку лінгволад; про винятковість, незвичайність мовної реалізації думки, що межує з фантастичністю, казковістю, чарівністю. Наприклад: *Дощику, дощику, — / я тобі вудлище бамбукове подарую,/ щоб ти ловив рибу, а луску розкидав по городі,/ я тобі вишень нарву повну миску,/ щоб ти їв, а кісточками стукав у вікно,/ я тобі зубки*

вигешу на нові граблі,/ щоб ти ходив розчісувати волосся траві,—/ тільки не йди по тій стежці,/ де я йду —/ татові істи несу. («Замовляння дощика»).

Ексцентричність ідіолекту митця осмислюємо як своєрідність мовного вираження думки, що виходить за межі узуального: *Дві дороги/ голови повстромлювали в річку — / п'ють воду.* («Спека»), — *Де подівся дощ,/ як він перестав іти?/ — Дощ пірнув у річку.* («Після дощу»). При цьому ексцентричною є як описувана ситуація, так і саме висловлення. Наприклад:

Нитки променів,/ ні, золоті вервечки, /що на них зелена колиска/ гойдається./Криничка з дитячими очима/ сміється тихенько,/ бо косарі губами лоскочуть. («Зелена колиска»).

Отже, екстраординарність поетичного мислення письменника прямо пропорційна екстравагантності, винятковості мовного оформлення висловлення. Вона також деякою мірою пов'язана з алогічністю, абсурдністю, парадоксальністю в найкращому розумінні цих понять.

Поетична алогічність, парадоксальність художнього мовомислення і мовотілення образної думки письменника.

Стильова манера митця відзначається поетичною (метафорично забарвленою) алогічністю побудови фрази. Алогічність поетичної мови В. Голобородька – не безглуздя, не абсурдність і не беззмістовність. Допустима, нормативна і «звичайна», органічна, вагома в поетичному контексті алогічність формує художню парадоксальність висловлення, яка й продукує феноменальну естетику образотворення. Парадоксальність (в т.ч. і в поетичному контексті) — несподіванка, незвичність, оригінальність, суперечливість вихідним положенням, загальноприйнятому, традиційному погляду або здоровому глузду за змістом і / або за формою. Стосовно поетичної мови В. Голобородька парадоксальність постає як неймовірний (неправдоподібний), немислимий факт: *неможливо зробити з росинок конвалію і подарувати її дівчині* (сюжет поезії). Але в поетичному просторі такі парадоксальні «вигвори» сприймаються як цілком звичайні й реальні. Тому точніше тут говорити про апорію поетичного мовомислення В. Голобородька (апорія (грец. Άπορία - безвихідь, безвихідне становище) – це вигадана, логічно правильна ситуація (вислів, твердження, судження або висновок), яка не може існувати в реальності). Наприклад: *Трави йще не щільні,/ наче канва./ Між стеблами гадюка плазує/ з клубком барвистих ниток./ Баба Гадюка з голкою моторною/ вишиває на галявині лісовій/ квіти, метеликів, ягоди.* («Лісове вишивання»), *На вершині високої магори/ — могили, викопані в українському небі, —/ лежить поет, затиснувши у жмені/ вишневий камінець тіла/ від міцних дзьобів птахів,/ що роблять тих, хто*

присутній/ на поминках, шахтарями, жоден з яких не скаже: оце рана, що я був рубаний шаблею/ біля Пилявців,/ оці камінці очей на намисто воронів,/ що кружляє навколо поета/ чорним плащем з мідними гудзиками.(«Могила у небі»), *Метелик женеться за метеликом,/ зазирає в розгорнені сторінки крил./ читає по літері,/ і виходить слово легеньке:/ промінь.*(«Метеликове читання»).

У результаті творчого пошуку митця часто виникає поетичне диво.

Використання художником прийому створення поетичного дива.

Художня картина мовосвіту митця ґрунтується на ненав'язливому прагненні викликати здивування, зачудування. Прийом поетичного одивлення, зачудування (здивування, подиву) полягає у створенні такого словообразу чи ситуації, що спричинюють подив, бо є нереальними (дуже далекими від можливого). Так, нереальним є літак, що летить у країну соняшників; нереальною є криничка з дитячими очима, що сміється та багато іншого.

Василь Голобородько — майстер поетичного одивлення, зачудування, майстер поетичної фантазії, що нагадує казкові перевтілення: *А потім ми запросили вечеряти білу грушку,/ яка стояла під хатою./ Мати принесли їй ослінчика, налили молока,/ намазали окрасць медом — і грушка сіла./ «Їж, грушко, мед, а нам дай груш!»./ «Пий, грушко, молоко, а нам дай груш!»/ «Їж, грушко, хліб, а нам дай груш!»*(«Грушка»), *Любо яблуньці жити у нашій хаті,/ тільки з того боку вікна:/ я дивлюсь на її рожеві щічки у вікно,/ і яблунька дивиться на мої рожеві щічки у вікно.*(«Дві яблуньки»).

Диво, казковість, чарівність мовленого у поезії твориться по-різному. Найчастіше – завдяки одухотворенню світу природи. Межа між живим/одухотвореним і неживим у поезії В. Голобородька зовсім зітерта. Світ довоколишній – рослинний і тваринний – однаково одухотворені, оживлені – вони відзначаються людською подобою, людським еством. Послідовно митець персоніфікує реалії – явища природи: *Цибатий дощ/ містить по калюжах грязь/ на гнізда ластівкам./ До річки бігає — / одна нога тут, друга там, — / по воду, щоб поливати копицю сіна,/ аби мак, бува, не запалив її./ І, стомлений, лягає у траву.*(«Дощ»). Персоніфікація (одухотворення) ускладнена багатоступеневою метафоризацією (у поєднанні з іншими тропеїстичними прийомами): *вітри стоять припнуті до конов'язі/ фіалкових ночей колишніх/ де горить відвіку стіна/ голосів притишених небом чужинців* («Перша подвоєна зірка»), *Воїнство зерен очі тримає на рівні ріллі,/ пильно розглядає невідомі предмети:/ іржаві гільзи,/ уламки снарядів —/замислюється над їхнім призначенням.* («Літо літописує»), *Яблуня у квітні білими губами каже бджолі:/ «Хіба ти не*

бачиш, що я вже ось-ось засміюся!»/ А в час, коли відбирають у бджіл мед,/ промовляє жєнцеєі словом пахучим:/ «Йди-но сюди, тутєчки нагорода!» («Яблуня у квітні...»), *На мові лісу квітєка — день,/коли дерево показує своє обличчєя./ Гїлка — гойдалєка для горлицї,/ що приєрашає собою дерево./ Листочок всяєкий — зелений отвір нори,/ де живе волохате корїння.*(«Лїсова мова»). Справедливими є мїркування І. Дзюби, що поетичні тексти В. Голобородьєка показують, «яєк багато ще може дати сьєгодні органїчне вїдродження елементїв українсьєкої нацїональної давньопоетичної стихїї, елементїв висоєкофольєклорного і висоєкоказєкового свїтосприєняття» [2, с. 37].

Отже, їдїостиль В. Голобородьєка – феноменальне явище нацїональної лїтератури, рїдєкїєне і унікальне за своєю природою, неперевршене й суто українсьєке за мовно-образним, змїстовим наповненням. .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голобородьєко В. Повне зїбрання вїршїв // Василь Голобородьєко // tisk.org.ua/?p=8440

2. Дзюба І. Лїтературні портрети. Продовження. Естетичні розвїдки / Іван Дзюба. – К.: Укр.письменник, 2015. – 880 с.

*Гребенюєк Анжелїєка
Вїнницєя*

МАКРОСТУКТУРА ПЕРЦЕПТИВНОГО КОНЦЕПТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ: КОГНІТИВНИЙ ПРОШАРОК

**(на матерїалї творїв англїєйсьєкої та українсьєкої
художньої лїтератури 19 ст.)**

На сучасному етапі розвитку когнїтивної лїнгвїєстики, особливо в когнїтивно-єкультурологїєчних дослїдженнях, поняття «конєпт» є ключовим. Цей феномен вже має бїльш стале визначення, але досї лїнгвїєстичні школи мають рїзний пїдхїд до вивчення цїєї категорїї.

Конєпт як дискретне ментальне утворення виступає базовою одиниєєю розумового коду людини [3: 94]. Реалїзацїя конєпту вїдбуваєтьєя в рамках перцептивної природи та асоцїативно-образного потенцїалу. Функцїонування перцептивного конєпту в зїставних дослїдженнях мовних картин свїту вїдображає низєку особливостей аломорфного та їзоморфного характеру.